

Martin Waltraff: *Kodex und Kanon : Das Buch im frühen Christentum*

Hans-Lietzmann-Vorlesungen (Vol. 12), Walter de Gruyter Verlag, Berlin 2013.

xviii + 78 стр. ; 23 cm

ISBN: 978-3-11-030712-2

ISSN: 1861-6011

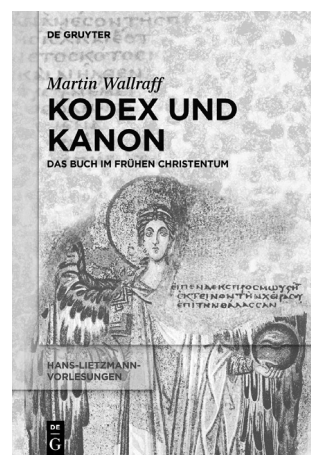
Кодекс и канон – књига у раном хришћанству

Мартин Валтраф је професор црквене историје на универзитету у Базелу у Швајцарској. Фокус његових истражива у оквиру пројекта „Јулије Африканац“ је положен на трећи век, односно пресек антике и хришћанства. Његово предавање у оквиру циклуса предавања насловљених „Ханс-Лицман-предавања“ о кодексу и канону и књизи у раном хришћанству је сада објављено као књига – Martin Waltraff, *Kodex und Kanon : Das Buch im frühen Christentum*, Hans-Lietzmann-Vorlesungen (Vol. 12), Walter de Gruyter Verlag, Berlin 2013.

Ево *in brevi* основних теза овог фасцинирајућег предавања: нико неће порећи да хришћанство и књига представљају специјалан и интензиван однос. Хришћанство карактерише књига као основни медијум. Доцније ће хришћанство бити *tout court* редуковано на „религију књиге“, понегде и са деградирајућим призвучком као „библиолатрија“, као што то заједљиво вели Лесинг.

Културна историја књиге сеже из антике: у првим столећима хришћанског рачунања времена кодекс је потиснуо папирусов свитак, најстарији медијум писане комуникације.

Кодекс је налик савременој књизи, у којој је текст написан на странама које се могу листати, за разлику од свитака, које је потребно одмотавати и замотавати да би се пронашло одређено место у тексту. Прагматична предност кодекса се састоји у могућности да се разни канонски списи увезу као целина, уместо да сваки од њих буде написан на засебном свитку. Са тим процесом тече паралелно и израстање хришћанства у доминантну религију у Римском царству. Унутар хришћанства тече истовремено и процес заснивања канона библиј-



ских књига као настанак хришћанске Библије. Та паралелност двају процеса имплицира и питање њиховог споја. Очито да то ни су два каузално спојена процеса, иако се ваља питати да ли је на делу игра случаја? Овај однос ваља диференцирано анализирати.

Први хришћани су били пионири у употреби кодекса. И док су нехришћански писци споро прихватили кодекс, велика већина хришћанских рукописа из другог и трећег века долази у облику кодекса. Свето Писмо Новог Завета је од почетка било ширено у тој форми. Да ли је медијум утицао на религију? То се свакако може рећи за „канон“ као круцијални појам позноантичког хришћанства. Овај појам означава не само групу ауторитативних списа, већ је његово буквално значење „табела“ којом је била организована и визуализована форма знања. Проминентан пример су тако зване „канонске табеле“ Јевсевија Кесаријског са табеларним синопсисом Јеванђеља.

Графичка монотоност табела је разбијена прецизним украсима који су битно доприносили сакрализацији кодекса и канона. У јесен антике, хришћанска књига која у себи садржи знакове постаће и сама знак са енормном естетичком и религиозном енергијом.

Једна монографија о оцу црквене историје Јевсевију Кесаријском, насловљена синтагмом „Media Revolution“ – D. Mandels,

The Media Revolution of Early Christianity : An Essay on Eusebius's Ecclesiastical History, Michigan 1999 – изражава у виду интегративне метафоре о чему је реч – о медијалној револуцији који је проузроковао кодекс.

Медијум кодекса чини текст текстом. Текст као такав је зацело ланац знакова, дакле један *filum*, још не *textus*, дакле једнодимензионална нит, још несложено ткање. Тек кроз однос између линија на једној страници, дакле тек листањем страница књиге, текст постаје ткање. Дидим Слепи, велики александријски теолог и филолог у четвртном столећу није могао сам читати, већ му је читано. То ментално „пролажење“ текстом Руфин назива *percurrere*, тј. пролажење уздуж једнодимензионалне нити (*filum*), што је пуки механички поступак читања; тек у духу Дидима Слепог *filum* постаје *textus*: односно како се каже „*memoria et animo retexebat*“, „тек га је кроз сећање и дух сплитао у пређу/ткање“.

Ово предавање је очаравајући пресек генетичких стадијума сакралног текста, писма, књиге као и њихове перформативне историјске динамике.

Ово очаравајуће предавање препоручујемо свима који се епохи дигиталне револуције (*Digital Turn*) и виртуелних универзума занимају за прапочетке овог фундаменталног медијума.

Зоран Андрић